

Øget fokus på økonomisk kriminalitet

Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet

I USA forventer 43 % af virksomhedslederne et fald i den økonomiske kriminalitet fremover. I Malaysia til gengæld 61 % af virksomhedslederne at kriminaliteten vil stige, og 54 % angiver, at denne forventning skyldes for milde sanktioner. I Tyskland forventer 82 % af virksomhedslederne en stigning i den økonomiske kriminalitet, men her begrundes 79 % af lederne denne forventning med mindsket social kontrol og 46 % har tillige angivet medarbejdernes utilfredshed med arbejdspladsen som en faktor.

Økonomisk kriminalitet er et internationalt fænomen såvel i betydningen grænseoverskridende som i betydningen, at den forekommer i alle lande. Økonomisk kriminalitet er derfor også et fælles problem for alle erhvervsvirksomheder, uanset om de driver grænseoverskridende virksomhed eller den alene er rettet mod det nationale marked. Hertil kommer, at usikkerheden om, hvilket omfang kriminaliteten har, hvor store værdier, den vedrører og hvor stor en trussel, den reelt må anses som, er den samme over hele verden.

Netop på grund af den økonomiske kriminalitets centrale og globale betydning er den også et naturligt interessefelt for revisorer i hele verden. Ikke blot ser man en stigende tendens til at myndighederne ønsker at bruge den eksterne revisor mere intensivt i indsatsen mod denne kriminalitet, man ser også revisionsvirksomhederne yde en stadig mere aktiv indsats i forhold til deres klienter i relation til forebyggelse, afdækning og "damage control", når skaden er sket. I sammenhæng med denne øgede indsats på området, foretager flere af de store revisionsfirmaer nationale (og indimellem internationale) undersøgelser bl.a. vedrørende forekomsten af kriminalitet i de enkelte virksomheder, hvorledes virksomhederne opfatter kriminalitetsbilledet og hvilke tiltag, virksomhederne dels anvender når kriminaliteten skal forebygges, dels når den er afdækket.

Revisionsfirmaet KPMG er en af disse revisionsvirksomheder, der er meget aktiv på undersøgelsesområdet og en gennemgang af en række af deres seneste nationale undersøgelser fra forskellige lande, afslører en række forskelle men også en række ligheder. I det følgende skal nogle af disse fund nævnes og kommenteres.

Det store spørgsmål er naturligvis: er der tale om bølger af kriminalitet, der – uanset hvad vi gør – i stadig stigende omfang vil skylle ind over os? Eller er der i stedet tale om et stabilt vandspejl, der nok kan bringes i uro, men som normalt falder tilbage i sit leje i løbet af kort tid? Når man skal forsøge at besvare dette spørgsmål kan man i disse undersøgelser, der altid er baseret på spørgsmål til virksomhederne, måle på såvel den faktisk oplevede kriminalitet som på den forventede kriminalitet i den kommende tid.

Hvad angår **den faktisk afdækkede kriminalitet** i virksomhederne viser de nyeste undersøgelser, der alle er fra begyndelsen af 2000-tallet, at 75 % af de US-amerikanske virksomheder havde oplevet kriminalitet indenfor det seneste år. Dette var en stigning fra 62 % i 1998. I Tyskland var det seneste tal 64 %, der havde oplevet kriminalitet (her var det dog

indenfor de seneste 3 år). I Singapore havde virksomhederne oplevet en stigning fra 24 % i 2000 til 43 % i 2002 (her – og i de følgende lande - var der tale om oplevet kriminalitet indenfor 2 år). I Australien var 2002-tallet 55 % og i Malaysia 50 %. Skal man anlægge en grov gennemsnitsbetragtning kunne man sige at 50 – 60 % af alle virksomheder indenfor en periode på 1 - 2 år har oplevet kriminalitet. Det er samtidig en generel tendens, at der er tale om en stigning i forhold til de samme undersøgelser, foretaget tidligere år. Her skiller Malaysia sig imidlertid ud: i 2002 var der som nævnt 50 % af virksomhederne, der havde opdaget kriminalitet indenfor den seneste 2 års periode, men i år 2000 var det tilsvarende tal 62 % - altså et ikke ubetydeligt fald.

Sammenligner man disse undersøgelser med andre, ældre undersøgelser – f.eks. en foretaget af Ernst & Young i 1996 – synes der dog ikke at være større forskelle i mængden af opdaget kriminalitet. De US-amerikanske virksomheder angav således også her for 75 % vedkommende, at de inden for de seneste fem år havde været udsat for kriminalitet. Det tilsvarende tal for Australien var 45 %. Generelt kan man sige, at der i disse undersøgelser gennem de seneste 10 år globalt har været en svagt stigende tendens i mængden af afdækket kriminalitet, men med lokale afvigelser. Medinddrager man her KPMGs engelske "svindelbarometer", hvor man registrerer mængden af sager hos politiet synes det at blive bekræftet, at der ikke er nogen markant stigning. I 1990 registreredes således 68 sager og i 2002 83 sager. I perioden derimellem havde der været mindre udsving lavest med 50 sager (1993), men typisk omkring 70. I 2003 boomede sagstallet med 153 – der til gengæld alene rummede sigtelser for halvdelen af det beløb, som de 83 sager året før havde vedrørt.

Om den mulige svage stigning i opdaget kriminalitet i virksomhederne tilsvarende dækker over en stigning i den faktisk forekommende kriminalitet, giver undersøgelserne intet svar på. Dog synes de at indikere, at virksomhederne i den samme periode er blevet stadigt mere opmærksomme på kriminalitetstruslen og derfor i stadigt øget omfang har indført systemer til afdækning heraf. Forklaringen kan således meget vel være, at virksomhederne i perioden ganske enkelt er blevet dygtigere til at opfange den – muligvis konstante mængde – kriminalitet, der rettes imod dem.

I lyset af den konstaterede udvikling i kriminaliteten, er det påfaldende, at virksomhedslederne i samtlige undersøgelser altid har besvaret spørgsmålet om den forventede udvikling i kriminaliteten med, at den klart måtte forventes at stige. I de nyeste undersøgelser var dette særligt markant i Tyskland, hvor 80 % af de adspurgte havde denne forventning, i Australien 61 %, i Malaysia 62 % og i Singapore 34 %. Mængden af dem, der i disse lande forudså et fald, var: Tyskland: 0 %, Australien: 1 %, Malaysia 9 %, og i Singapore 8 %. For første gang i de undersøgelser, jeg er bekendt med, skilte USA sig imidlertid fuldstændigt ud i 2003. Her svarede 43 % af de adspurgte virksomhedsledere, at de forudså et fald i kriminaliteten, 47 % en stagnation og kun 7 % en stigning. Med en sådan markant forskel ikke blot i forhold til andre lande, men også sammenlignet med alle andre tidligere undersøgelser i USA, kan der kun tænkes to forklaringer. Enten er der tale om fejl i undersøgelsen, eller også har der gjort sig helt specielle forhold gældende i USA i den forudgående periode. Leder man efter en sådan forklaring, springer det i øjnene, at USA siden 2001 har været nærmest hjem søgt af erhvervsskandaler med afdækket kriminalitet og regnskabsfusk. Skandaler, der har ikke blot har været tæt mediemæssigt dækket, og hvor de sigtede er blevet vist i fjernsynet nationwide ved deres anholdelser, men også lovgivningen i USA er blevet strammet op under helt usædvanlig megen offentlig fokus og bevågenhed. Om erhvervsledernes opfattelse af et kommende fald på den baggrund kunne skyldes, at de mener, at nu må alt være afdækket, nu kan det ikke blive værre, eller det skulle være en tro på, at nye regler og holdninger vil gøre en markant forskel fremover, er kun til at gisne om. Tilsyneladende har undersøgelserne ikke haft spørgsmål, der vedrørte emnet: hvorfor forventes et fald i kriminaliteten, hvorimod der i en række af undersøgelserne fra de øvrige lande, er medtaget svar på spørgsmålet: hvorfor forventer De en stigning?

Om reaktionerne på opdaget kriminalitet i virksomhederne svarer mellem 55 og 65 % i alle landene, at de foretager politianmeldelse. I Tyskland er mængden af politianmeldelser højest med 75 % og der er alle steder tale om en svag stigning over årene i virksomhedernes tilbøjelighed til at anmelde den afslørede kriminelle til politiet.

Stort set identiske er også svarene på, hvem der begår kriminaliteten. I stort set alle lande er det ansatte og ledere i virksomhederne, der også står for størsteparten af kriminaliteten, og hvor det er ledelsen, der begår kriminaliteten, er det altid der, de største tab skal findes. Der er således ingen tvivl om, at virksomhedernes ledere er den største kriminalitetstrussel mod den enkelte virksomhed.

En sammenligning mellem resultatet af alle disse undersøgelser kan i sagens natur ikke give nogen form for sikkerhed for rigtigheden. Dels er undersøgelserne i et vist omfang udformet forskelligt, dels er der i de enkelte lande stor forskel på, hvorledes en kriminalisering har fundet sted, hvorledes den rapporteres, og hvorledes man besvarer spørgeskemaer af denne art. Alligevel kan de naturligvis – brugt med fornøden forsigtighed – give et fingerpeg om den økonomiske kriminalitets fremtræden og opfattelsen deraf rundt om i verden. Skal man forsigtigt konkludere derpå kunne det være, at det er glædeligt, at virksomhederne bliver stadigt mere bevidste om vigtigheden af at imødegå kriminaliteten, og at det er glædeligt at stigningstakten næppe er så stor, som man umiddelbart kunne befrygte – men at det er stærkt bekymrende at læse, hvor mange virksomheder, der årligt rammes af kriminalitet og hvor store beløb, det drejer sig om. Selv en realistisk vurdering af den økonomiske kriminalitets omfang, indikerer således at den enkelte virksomhed skal tage risikoen herfor meget alvorligt.